

AZ ELSŐ MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉSI GYORSÍRÓ

Az első magyar országgyűlési gyorsíró Hajnik Károly volt. Saját szorgalmából megtanulta a Taylor-felé rendszert, és már 1840-ben sztenográfiai naplót írt a főrendek üléseiről.

Igen vékony hajszálvonásokat író tollat használván, egy bemártással meglehetősen hosszú ideig jegyezhetett. Ezért az országgyűlési tudósítások szerkesztői tollmártások szerint

méregették a beszédeket, azt mondván: – Ez egy, két, három stb. mártásos beszéd volt.

1840. április 22-én, mikor a főrendek a szólásszabadságról vitatkoztak, tíz és fél óra alatt 27 íven körülbelül 41 000 szót írt le Hajnik.

– Negyvenezer szót írt ön akkor, midőn szólásszabadságunk nincsen; hát még mennyit ír vala, ha szólásszabadság volna! – mondta neki gróf Széchenyi István.

A rendek között volt egy igen tehetséges és tudós főispán, aki azonban úgy beszélt, mintha mindig kásával volna tele a szája; tehát soha egy szavát sem lehetett érteni. Egyszer olyan dologban szólalt föl ez a szerencsétlen szónok, amelyhez jobban értett bárkinél; és a főrendek valóban tudni szerették volna, mit mond. De hiába figyeltek, nem értettek semmit. Végre egy zászlós úr örvendve mondja szomszédainak:

– Nézzétek a gyorsírót, annak jobb füle van, följegyez minden szót.

És mikor a beszéd véget ért, dicsérték Hajnik finom hallását. A gyorsíró azonban szabadkozott:

– Bizony én sem értettem egy kukkot sem, és a beszéd alatt unalmamban karikatúrákat rajzoltam e furcsa jelenetről.

LEROVÁS

Kolozsvárott egy furfangos színész sokkal adósa volt az öreg Biasininek, ki vendéglőjét olaszosan Tivolinak nevezte.

Mikor fizetésre került a sor, így szólott:

– Pénzem nincs, de mondok valamit. Biasini úr tapasztalja, hogy az urak, kik ide járnak, engem folyvást egy és más itallal akarnak traktálni. Ezután én mindig rosztopcsint fogok kérni, s az úr csak tiszta vizet ad nekem a pohárba. Az árát megkapja az uraktól, de aztán számolja fel nekem.

– Helyesen... elfogadom.

A vízivástól elszokott színész ábrázata ugyan mindig nagyon keserű lett, mikor lenyelte a rosztopcsint; de úgy mutatta, mintha az erős szesz reszelné a torkát.

Hat hét múlva le volt róva az adósság.

A KÉT BOLYAI

Bolyai Farkas és fia, János, ez a két matematikus lángész, igen különös ember volt. Az öreg családi körében rendszerint igen kedélyes, de álmatlan éjszakák után nagyon zsémbes volt. Társaságban pedig, minden gondját otthon hagyva, mind

férfiak, mind nők körében könnyű, kedves, elmés társalgó volt. Oly körben, hol szellemi táplálékra talált, oly egzaltált tudott lenni, hogy a testi táplálékról egészen megfeledkezett. Így történt 1847-ben Nagynyeden, lángeszű barátja, idősb Szász Károly tanári pályájának huszonötéves jubileumán. A találkozás sok rég nem látott kedves emberével úgy elragadta s oly élénken társalgott, hogy egy fogás ételből sem evett. Ebéd végén Szász Károly ezen szavaira: „Hiszen te semmit sem ettél!” ocsúdott föl, s ekkor vette csak észre, hogy étlen maradt.

Nagyon jól tudván egészségére vigyázni, beteg ritkán volt; orvoshoz maga személyére nézve csak egyszer folyamodott, tudniillik midőn az ülő munka szokott következményeitől szabadulni akarván, barátjához, a régebbi időben Marosvásárhelyen élt dr. Szotyorihoz fordult tanácsért. Az orvos javallatának nem lévén semmi eredménye, mindennapi lovaglással kísértette meg a gyógyulást, s ez csakhamar használt is. Egyszer lovaglásból hazatértében találkozik az utcán dr. Szotyorival, s így szól hozzá:

– Vedd le a kalapod a lovam előtt; ez kigyógyított, amit te nem tudtál megtenni.

GRÓF SÁNDOR MÓRICRÓL

A gróf a megnyergelt Tatárt fölvezettette budavári palotájába egy emeleti szobába, ott ráült, aztán csaholó kutyáinak kíséretében lelovagolt a kőlépcsőn az udvarra; amin szörnyen megrémült a gróf törpéje és cukrásza, kik épp lent várták a méltóságos úr parancsolatait.

Ezzel a bravúrral nevezetes napja kezdődött a grófnak.

Sok pénzzel rábírta a révészeket, hogy vigyék őt át lovastul a zajló Dunán Pestre.

Pesten meg akarta látogatni a sógorát, Keglevich grófot; föllovagolt hát hozzá a lépcsőn s a tornác hosszában; de zárt ajtókat talált: a gróf nem volt otthon. Minthogy a tornác csak három láb széles volt, Sándor nem fordulhatott meg lovával, hát hőköltetni próbálta. Tatárnak azonban nem tetszett ez a multság, fölágaskodott, s le akart ugrani az udvarra. A gróf fölhasználta azt a pillanatot, mikor a ló két hátulsó lábán állott: hirtelen megfordította Tatárt, ami veszedelmes dolog volt, mert a tornác márványkövei csúszósak voltak az ónos esőtől, de mégis szerencsésen ment véghez.

Mikor Sándor gróf a réven megint át akart kelni Budára, a komp ellökődött a parttól, és Tatár a Dunába esett; de az okos állat reá támasztotta az állát a komp szélére, s mikor ismét a parthoz értek, beugrott a kompba.

Budához közeledve, a paripa oly türelmetlen lett, hogy még a kikötés előtt a szárazra ugrott; amitől aztán majd felfordult a komp.

A gróf a legrövidebb úton lovagolt föl budavári palotá-

jához, a hótól borított lépcsőn. És, mint rendszeren szokta, úgy intézte a dolgot, hogy Tatár két lábon sétáljon be az udvarra.

AZ OLCSÓ SZIVAR

Széchenyi István grófnak szivartárcája rendesen a legfinomabb külföldi szivarokkal volt megtömve.

Történt egy ízben, hogy a gróf, az Akadémia egyik ülésén részt veendő, felsőkabátját, melynek zsebében volt szivartárcája, az ülési terem előszobájában hagyta. Az itt ácsorgó írnok a fogasról függő kabátban megpillantván a duzzadó szivartárcát, belőle kivett egy szivart és rágyújtott, kényelmesen fogyasztván azt végig. Az ülésnek vége lévén, midőn Széchenyi gróf kilép az előszobába, azonnal ráismert a füst illat-

jából szivarjára, s mosolyogva jegyzé meg a szivar szopókáját éppen akkor az asztalra letevő írnok előtt:

– Ha orrom nem csal, uraságod ugyanabból a gyárból szerzi szivarait, amelyből én, azzal a különbséggel, hogy uraságod olcsóbban jut hozzájuk.

PARÁZSÓ

Egy régi színészünk rendes művészetén kívül híres legény volt az országban, mert a kártyával még úgy nem tudott bánni senki, mint ő; alig osztott kétszer, s minden kártyát ismert a hátáról.

Elmentem egyszer a hajdani Kemnicer-féle kávéházba, hova sok mindenféle idegen járt, kikről Parázsó csak azért nem húzta le a bőrt, mert neki a kártya mindamellett is csak mulatsága volt, nem pedig keresete, hogy csaljon vele.

De azért aki őt ismerte, mégsem ült vele kártyaasztal mellé; akadt azonban elég idegen, ki nem élt gyanúpörrel.

– Nem tetszik egy kis tartli? – kérde valami vidéki forma vendég.

– Szívesen – mondja amaz, s leülnek.

Kiosztják a kártyát először, másodszor, s Parázsó észreveszi, hogy amaz valóságos professzionátus hamiskártyás, tehát egész figyelemmel kíséri a játékot.

– Quint! – mondja Parázsó, s ezzel már ki lett volna a játék; de a másik éppen négy felsőt várván, látja, hogy a következő vételre éppen egy felső van felül, tehát vakmerően mondja.

– Nem ér semmit. Négy felső!

– Négy felső? – kérdi Parázsó, nyugodtan, minthogy ő is ismerte a kártyákat, s látta, hogy annál nem lehet négy felső, ha egy még ott van a rakásban, s azért még egyszer kérdi.

– Igenis, négy...

Erre Parázsó nyugodtan felemeli a rakásból a legfelső lapot, mely éppen felső volt, s azt mondja:

– No, ha az úrnál eddig is négy felső van, legyen, ez is az öné, itt van az ötödik.

A másik nagyot bámul, látva, hogy ezúttal mesterére akadt s kíváncsian kérdi:

– Kihez van szerencsém?

– Én Parázsó nevű színész vagyok.

– Ah, valóban! Az már egészen más. Bocsánatot ké-

rek uraságodtól; most pedig játsszunk tovább becsülete-

sen.

PETŐFI MINT KORREKTOR

Petőfi Sándort Vahot Imre 1844-ben újságához, a *Pesti Divatlap*hoz szerződtette dolgozótársnak. A költő tartozott a lapot csinálni, sőt korrigálni is. Ezért kapott havi 15 forintot, lakást és kosztot. Verseit külön két forintjával honorálta Vahot. Két forintjával, halljad, mai magyar irodalom!

Petőfi hosszas hányattatásai után most ez aránylag jó helyzetében igen nyugodtnak érezte magát. Élete passióéveit kitöltötte, amelyeket minden lángésznek ki kell töltenie, míg a magasra feljut, ha ugyan valaha feljuthat.

Petőfi a szerkesztés technikai részére is igen nagy gondot fordított. Szerkesztőjének állítása szerint a legcsekélyebb dolgokban is igen lelkiismeretes volt, amit alig mert tőle vár-

ni. Így az egykori csavargóból, kalandorból, betyárból – amint még akkor is többen nevezték – szorgalmas, rendes ember lett. A lapjavítás miatt naponként fél mérföldnyi utat kellett tennie Budára, a Bagó és Gyurián nyomdájában.

Minden teendője közül a korrektúrát tudta legnehezebben végezni. Néha ez unalmas munkát egy-egy tréfával derítette föl. Komikus apróságokat korrigált a szövegbe; pl. ebben: „Egy francia 2000 livre örökséget hagyott egyik örökösének, a másiknak meg 3000 frankot” – a *livre* és *frank* szavakat *libré*vel és *frakk*kal cserélte föl.

Ilyen tréfákon aztán olyan jól mulatott, mint egy gyermek.

Fischer Sándor után

KÉS MELLÉ VILLA VALÓ

A debreceni csata után az orosz hadsereg sáska módjára özönlötte el a védtelen Debrecent. Szabad volt a harácsolás. Egy jó módú polgár házához marcona muszka kapitány került, aki, mikor ebédelt, kihúzta a kardját és a tányérja mellé fektette az asztalhoz. A cívis egy ideig hidegvérrel nézte a különös dolgot. Végre föltalálta magát, hogyan vegye el a kedvét hivatlan vendégének ettől a kedveskedéstől. Kiment a szobából s csakhamar egy vasvillával tért vissza. Egyenesen a kapitány asztalához fordult és a vasvillát letette a kard mellé.

– Mit jelentsen ez? – kérdezte a meglepett muszka.

– Oh kérem – felelt udvariasan a cívis –, nem jelent ez semmi különös. De nálunk Debrecenben az a szokás, hogy nagy késhez nagy villa dukál.

A kapitány mosolyogva tette vissza hüvelyébe a kardját.

LISZT FERENC A NEGYVENES ÉVEKBEN

Egyszer Mannheimban hangversenyezett az akkor alig harminc eszendős Liszt Ferenc, de a hangversenyre alig húsz férfi és egyetlen egy nőhallgató jött el. Ezekhez Liszt – a dobogóra lépve – a következő beszédet intézte:

– Messieurs et madame! (Uraim és nagyságos asszonyom!) Minek is ülünk itt olyan feszesen és ceremóniásan, jöjjenek el inkább a Central fogadóba, ott eljátszom önöknek az egész műsort, és közben meg is ihatunk egy pohár pezsgőt!

Úgy is történ: az egész hallgatóság elment Liszt szállására, az említett fogadóba; Liszt pezsgővel és hideg ételekkel traktálta vendégeit, közbe pedig eljátszotta a hangversenyére hirdetett egész műsort; az est folyamán azután a művész úgy összebarátkozott a hallgatóságával, hogy vége-hossza nem volt a felköszöntőnek és bruderschaft-ivásoknak. Lisztnek legnagyobb ellensége Hauser Miksa, a magyar születésű hegedűművész volt, aki üldözte, ahol csak tehetette, és a többek közt egyszer egy nagy társaságban így nyilatkozott Lisztről annak fülehallatára:

– Ez a szélhámos becsapta az egész világot, a pápát, sőt még a magyarokat is.

Liszt erre a megjegyzésre nem válaszolt, hanem leült a zongorához és játszani kezdett; játékával annyira meghatotta a jelenlevőket, még Hausert is, hogy ez a nyakába borult és össze-vissza csókolta a fiatal művész pelyhes arcát. Liszt azonban gyöngéden eltaszította magától az ölelkezőt és így szólt nevetve:

– Most meg a cigány akarja rászedni Lisztet, aki a pápát és a magyarokat rászedte, a cigány tehát még furfangosabb Liszt Ferencnél.

Franz Freidberg emlékirataiból